ANDHRA SREEBHASHYA.

ఆంధ్రశ్రీభాష్యము.

భగవద్రామానుజాచార్యులవారిచే
బోధాయనవృత్త్యనుసారముగా రచియింపఁబడిన
బ్రహ్మసూత్రభాష్యము.

హానరెబిల్ శ్రీరాజా గోడే నారాయణగజపతిరాయనింగారి

సెలవు ప్రకారము

శ్రీపరవస్తు శ్రీనివాసజగన్నాథస్వామి అయ్యవారలుంగారిచేఁ
దెనుఁగుచేయఁబడి

వారిసెలవు ప్రకారమె

ముద్రింపఁబడినది.

౧ సంచిక.

PUBLISHED BY

SreeParavastu Sreenivasa Jagannadhaswami Ayyavaralugaru.

Printed by D. Gurranna at the Arsha Press,

Vizagapatam, 1890.

వి॥అ॥ మహత్తత్త్వము మొదలుకొని విశేషపర్యంతమైన తత్త్వములు ఒకదానికొకటి యాశ్రయముగాఁ గలవియై అన్యోన్యమును సంయోగమునుపొంది అండమును పుట్టించుచున్నవి-) సూత్రకారుఁడుగూడ (౩అ॥౧పా॥౨సూ॥) త్ర్యాత్మకత్వాత్తు భూయస్త్వాత్ (ఉదకము త్రి) వృత్కరణముచే మూడుభూతములను గలిగియున్నదిగాన ఆపః అనునది మిగిలిన భూతములతోఁ గూడిన జలమును జెప్పును- ఉదకము విస్తారముగాఁ గలిగియుండుటచేత దానిపేరునఁ జెప్పఁబడుట) అనుసూత్రము చేత మూడాకారములను గలిగియుండుటను జెప్పెను- విస్తారము ఒక్కొక్క భూతము కలిగియుండుటచేత నామభేదము కలిగినది- సోమలత లేనియప్పుడు పూతీకములను (పూతికయనెడి తీగముక్కలను-) స్వీకరించుట శ్రుతిలోఁ జెప్పఁబడినది- అది,సోమలతయొక్క యవయవములు పూతీకములలోనుండుట నేయని మీమాంసకులు చెప్పుదురు- వ్రీహులు(వడ్లు) లేనియప్పుడు నీవారములను (నెవరధాన్యములను) గ్రహించుటయును నెవరధాన్యములలో వ్రీహియొక్క యవయవము లుండుటచేనే- ఏవస్తువు ఏవస్తువుయొక్క యవయవములు కలదో ఆవస్తువు ఆవస్తువుతో సదృశమైనది-* ముత్తెపుచిప్ప మొదలగు దానియందు వెండి మొదలగునది కలిగియుండుట శ్రుతిచేతనే తెలియఁజేయఁబడినది- వెండియనియు ముత్తెపుచిప్పయనియు వేఱు వేఱుగాఁ జెప్పుట ఆయాయవయవములు విస్తారముగాఁ గలిగి యుండుటను బట్టి వచ్చినది- ముత్తెపుచిప్ప మొదలగునది వెండి మొదలగు దానితో సదృశమైనదిగా నెకనఁబడుచున్నది- కాఁబట్టి ముత్తెపుచిప్ప మొదలగుదానియందు వెండి మొదలగునదియుండుట మనకట్లు కనఁబడుటవల్లనె నిశ్చయింపఁబడినది- ఒకానొకప్పుడు కన్ను మొదలగు వాని దోషమువలన ముత్తెపుచిప్పభాగము కాక వెండిభాగము గ్రహింపఁబడును- అందువలన వెండి కావలసినవాఁడు దానియందుఁ బ్రవర్తించును- దోషముపోయినతోడనె ముత్తెపుచిప్పభాగము గ్రహింపఁబడఁగా నివర్తించును-కాఁబ

---

*ఈయంశము పూర్వమీమాంసలో ౬ వ యధ్యాయమున ౩ వ పాదమున ౧౧ వ యధికరణమున వ్రాయఁబడినది— జైమినీయ న్యాయమాలావిస్తరమునఁ జూడఁబడు.

ట్టిముత్తెపుచిప్ప మొదలగుదానియందు వెండి మొదలగునదియనెడి జ్ఞానము యథార్థమైనది. ఒక జ్ఞానము బాధింపఁబడునదియగుటయు ఒక జ్ఞానము బాధించునదియగుటయుఁగూడ భూయస్త్వముచేతనే కుదురుచున్నది. (ఏవస్తువు విస్తారముగా నుండునో ఆవస్తువని తోఁచుట స్వల్పముగానుండెడి వస్తువని తోఁచుటను బాధించును). ముత్తెపుచిప్పను చూచి వెండియనికొనినప్పుడు ముత్తెపుచిప్పభాగము విస్తారముగా లేకపోవుటను తెలిసికొనట భ్రమము. అంతయును ముత్తెపుచిప్పభాగమేయని తెలిసికొనుట బాధము. కాఁబట్టి అసత్యమైన విషయముగల జ్ఞానము బాధింపఁబడునదియగుటయును సత్యమైన విషయముగల జ్ఞానము బాధించునదియగుటయును లేదు. అన్ని వస్తువులును అన్నివస్తువుల స్వరూపములుగలవైనను వ్యవహారము ఏర్పాటుగానుండుట ఈ చెప్పినపక్షముననే.

౧-౨-౨ స్వప్నమునందుఁగూడ ప్రాణుల పుణ్యపాపానుసారము భగవంతునిచేతనే ఆయాపురుషులచేతమాత్రమే అనుభవింపఁబడఁదగినవియును ఆయాకాలముననే కడతేరునవియును ఆయావిధముగా నుండునవియునగు పదార్థములు సృజింపఁబడుచున్నవి. స్వప్నమును గూర్చినశ్రుతి అట్లే కదా చెప్పుచున్నది. (బృ||౬||౩||౧౦) న తత్ర రథా న రథయోగా న పంథానో భవన్తి అథ రథాన్ రథయోగాన్పథస్సృజతే న తత్రానన్దా ముదః ప్రముదో భవన్తి అథానన్దాన్ ముదః ప్రముదస్సృజతే న తత్ర వేశాన్తాః పుష్కరిణ్యః స్రవన్త్యో భవన్తి అథ వేశాన్తాన్ పుష్కరిణీః స్రవన్తీస్సృజతే స హి కర్తా. (అచ్చట రథములు లేవు రథముతోఁ జేర్పవలసినవి లేవు మార్గములు లేవు ఇఁక రథములనను రథముతోఁ జేర్పవలసినవానిని మార్గములను సృజింపుచున్నాఁడు. అనుభవింపవలసినవానిని చూచుటవలనఁ గలిగెడి సంతోషములును అవితనవగుటచేఁ గలిగెడి సంతోషములును వానిని వాడుక చేయుటచేఁ గలిగెడి సంతోషములును అచ్చట లేవు. ఇఁకన అట్టి సంతోషములను సృజింపుచున్నాఁడు. అతఁడు సృష్టికర్త కదా) అని. అవియప్పుడు మిగిలిన పురుషులు అందఱును అనుభవింపఁదగినవిగా నుండక నను ఆయాపురుషుఁడు మాత్రము అనుభవింపఁదగినవానిగా

ఆయాపదార్థములను ఈశ్వరుఁడు సృజించుచున్నాఁడు- సత్యసంకల్పుఁడును అద్భుతమైన శక్తికలవాఁడునగు ఆతనికి అట్టికర్తృత్వము సంభవించును- అట్టియర్థము- (కఠ॥ ౫ వల్లి॥ ౮ మం॥) య ఏష సుప్తేషు జాగర్తి కామం కామం పురుషో నిర్మిమాణః। తదేవ శుక్రం తద్బ్రహ్మ తదేవామృతముచ్యతే। తస్మిఀల్లోకాః శ్రితాః సర్వే తదు నాత్యేతి కశ్చన (అందఱును నిద్రపోయిన వారగుచుండఁగా సంకల్పించి సంకల్పించి సృజించుచున్నవాఁడై ఏపురుషుఁడు మేలుకొనుచున్నాఁడో ఆతఁడే ప్రకాశింపఁజేసెడి వస్తువు- ఆతఁడే బ్రహ్మము- ఆతఁడె అమృతమని చెప్పఁబడుచున్నాఁడు- ఆతనియందె లోకములన్నియు నాశ్రయించియున్నవి- ఒక్కఁడును ఆవస్తువును అతిక్రమింపలేఁడు-) అనియుపశ్రుతికలదు- సూత్రకారుఁడుగూడ (౩॥౨॥౧) సంధ్యే సృష్టిరాహ హి (స్వప్నమందలి సృష్టి జీవునిచేఁ జేయఁబడినది- అట్లు శ్రుతి చెప్పుచున్నదికదా) (౩॥౨॥౨) నిర్మాతారం చైకే పుత్రాదయశ్చ (కొందఱు అనఁగా కఠశాఖవారు ఈజీవునినె నిర్మించువానిగాఁ జెప్పుచున్నారు- కామశబ్దముచేత పుత్రుఁడు మొదలగువారు చెప్పఁబడుచున్నారు-) అను రెండుసూత్రములచేతను స్వప్నమునందలి పదార్థములమొదను జీవుఁడు సృజించువాఁడగుటను శంకించి (౩॥౨॥౩) మాయామాత్రంతు కార్త్స్న్యేనానభివ్యక్తస్వరూపత్వాత్ (అవి ఈశ్వరుని మాయామాత్రము- జీవుఁడు సంపూర్ణముగా స్ఫుటపడని స్వరూపముగలవాఁడగుటవలన) ఇది మొదలగు దానిచేత, జీవుఁడు సంకల్పమాత్రముచేత సృజించువాఁడగుట సరిపడదు, జీవునియొక్క స్వభావసిద్ధమగు సత్యసంకల్పత్వము మొదలగునదియంతయును సంసారదశయందు స్ఫుటపడని స్వరూపముగలవలన, ఆయాపురుషుఁడు మాత్రము అనుభవింపఁదగినదగుటచే ఆశ్చర్యమైన ఈసృష్టి ఈశ్వరునిదె, (కఠ॥ ౫ వల్లి॥ ౮ మం) తస్మిఀల్లోకాః శ్రితాః సర్వే తదు నాత్యేతి కశ్చన అను శ్రుతి చేత పరమాత్మయె అచ్చట సృజించువాఁడుగాఁ జెప్పఁబడుచున్నాఁడు, అని పరిహరించుచున్నాఁడు- ఇది మొదలగు వానియందును స్వప్నండి కలగను వానికి తనశరీరముతోనే దేశాంతరమును పొందుట రాజ్యాభిషేకమును పొందుట శిరశ్ఛేదమును పొందుట మొదలగునవి పు

ణ్యపాపముల ఫలముతైపన్నుందు దేహముతో సమానమైన యాకారముగల మతియొక్క దేహమును సృజించుట చేఁగుదురుచున్నవి-

౧౨౨. శంఖముపచ్చగానుండుట మొదలగువానియందు నేత్రములయందుండెడి పిత్తముతోఁ జేరిన నేత్రకిరణములు శంఖముమొదలగువానితోఁ జేరుచున్నవి- అచ్ఛటపిత్తము యొక్క పసపుచాయచేతను తిరస్కరింపఁబడినదై శంఖమునందుండెడి తెలుపుగ్రహింపఁబడదు- కాఁబట్టి బంగారుపూసిన శంఖమువలె పచ్చనిదని శంఖము తెలియఁబడుచున్నది- ఆపిత్తంబునుదానియందుండెడిపసపుచాయయును మిక్కిలిసూక్ష్మమగుటవలన పక్కనున్నవారలచే గ్రహింపఁబడవు- సూక్ష్మమైనను తనకన్నునుండి బయలుదేరుటను అతిసమీపముగానపిత్తదోషముగలవానిచేతను గ్రహింపఁబడుచున్నవి- వానిని గ్రహించుటచేఁగలిగిన సంస్కారముతోఁగూడిన నేత్రకిరణములచేతనుదూరముననున్నదైనను గ్రహింపఁబడుచున్నది-

జపాపుష్పము (దీనినిమందారపుష్పమని వ్యవహారింతురు) దగ్గఱనున్న స్ఫటికమణికూడ దానికాంతిచేతఁదిరస్కరింపఁబడుటచే నెఱ్ఱనిదిగా గ్రహింపఁబడుచున్నది- జపాపుష్పముయొక్క కాంతి అంతటవ్యాపించినదైనను స్వచ్ఛమైన వస్తువుతోఁ జేరినది మాత్రమె మిక్కిలిస్ఫుటముగాఁగఁనఁబడుచున్నది- ఇయ్యదిపత్యక్షమును పట్టియె పక్షముపవలసినది-

౧౨౭. ఎండమావులలో నీళ్లు దెలియుటయందుఁగూడ తేజస్సునందును పృథివియందును(త్రివృత్కరణమువలన)జలముకలదుగాన ఇంద్రియదోషమున తేజస్సును పృథివియును గ్రహింపఁబడకపోవుటవల్లనును జలముగ్రహింపఁబడుటవల్లనును యథార్థమగుట సందర్భింపుచున్నది-

౧౨౫. కొలవిచక్రమునఁగూడ క్కొలవిశేషముగాఁదిరుగుటచేత అన్నిప్రదేశములతో సంబంధముగలుగుటచేతను ఎడతెఱపిగ్రహింపఁబడకపోవుటను అట్లుతోఁచుట కుదురుచున్నది-(వట్టి) చక్రముతోఁచునప్పుడుగూడ ఎడతెఱపి గ్రహింపఁబడక ఆయాప్రదేశముతోఁగూ

యావస్తువును గ్రహించుటయో- వీనిరెంటిలో నొక్క దానియం

దు ఎడతెఱపి లేకపోవుటవలన ఎడతెఱపి గ్రహింపఁబడకపోవుటయు మణియొక్క దానియందు చుఱుకుఁదలన గ్రహింపఁబడకపోవుటయు ననివిశేషము. కాఁబట్టి అదికూడ యథార్థమే.

౧౨౬. అద్దము మొదలగు వానియందు తనముఖము మొదలగునది తోఁచుటకూడ యథార్థమే. అద్దము మొదలగువానిచేతను అడ్డఁబడిన నేత్రకిరణములు అద్దము మొదలగు వానిప్రదేశమును గ్రహించి తన ముఖము మొదలగు దానిగ్రహించును. అప్పుడుఁగూడ మిక్కిలిచుఱుకు వలన ఎడతెఱపిగ్రహింపఁబడక పోవుటను అట్లు తోఁచుట.

౧౨౭ దిగ్భ్రమమునందుఁగూడ మణియొక్క దిక్కు ఈదిక్కు యందుఁ గలదుగాన అదృష్టవశమున ఈదిగ్భాగముతోఁ జేరని మణియొక్క దిక్కుయొక్క భాగము గ్రహింపఁబడుచున్నది. కాఁబట్టి మణియొక్క దిక్కుతోఁచుట యథార్థమే.

౧౨౮. ఇద్దఱుచంద్రులుతోఁచుట మొదలగుదానియందు కండ్ల వ్రేలితో నొక్కుట, తిమిరదోషము, మొదలగువానిచే నేత్రములోని తేజస్సునకు గతిభేదము గలుగుటవలన సామగ్రి (చంద్రుని గ్రహించుటకు సాధనమైనది) భేదించును గాన రెండుసామగ్రులును ఒక్కదాని యపేక్ష మణియొక్క దానికి లేకయె రెండు చంద్రజ్ఞానములు కలుగుటకు హేతువగుచున్నవి. అందు ఒక్క సామగ్రి వానిప్రదేశమందున్నచంద్రుని గ్రహింపుచున్నది. రెండవదికొంచెము వంకరగానడచి చంద్రునిదగ్గఱ మన్నప్రదేశమును గ్రహించి వానిప్రదేశముతోఁ జేరని చంద్రునిగ్రహింపుచున్నది. కాఁబట్టి రెండుసామగ్రులచే నొక్క పర్యాయము రెండుప్రదేశములతోఁగూడిన చంద్రుని గ్రహించుటలు భేదించుటను బట్టి గ్రహింపవలసిన యాకారములు భేదించుటవల్లనున్ను, ఒకటియగుట గ్రహింపఁబడకపోవుటవల్లనున్ను, ఇద్దఱుచంద్రులనెడి జ్ఞానవిశేషము కలుగుచున్నది. మణియొక్క ప్రదేశము అతనికి (చంద్రునకు) విశేషణమగుట, ఆప్రదేశమునున్ను, తనప్రదేశము గ్రహింపఁబడనిచంద్రునిని, ఎడతెఱపిలేక గ్రహించుటలో సంభవించును. అందుసామగ్రులు రెండగుట పారమార్థికమే. వానిచేత రెండు ప్రదేశములతోఁ గూడిన చంద్రుని గ్రహించుటలు రెండును పారమార్థికములై గ్రహించు

టలు రెండగుటచేత చంద్రుని యొక్క గ్రహింపఁబడెడియాకారములు రెండగుటయు పారమార్థికమె. అందు రెండు విశేషణములతోఁగూడిన చంద్రునిగ్రహించుటలు రెంటికిని ఒక్క చంద్రుఁడేగ్రహింపఁబడువాఁడు అనుజ్ఞానమును కలుగఁజేయుటలో ప్రత్యభిజ్ఞయందువలె వట్టి నేత్రమునకు సామర్థ్యము లేదుగాన కంటివలనఁగలిగిన జ్ఞానము అట్లే యుండును. రెండు నేత్రములును ఒక్క సామగ్రిలోఁ జేరియున్నను తిమిరము మొదలగు దోషములచే భేదించిన కంటితేజస్సే రెండు సామగ్రులగుననునది కార్యమును బట్టి కల్పింపవలసినది. దోషము పోయినతరువాతను తనప్రదేశముతోఁగూడిన చంద్రుఁడు ఒక్క గ్రాహణముననె గ్రహింపఁబడునుగాన ఒక్కఁడెచంద్రుఁడను జ్ఞానము కలుగుచున్నది. సామగ్రిలు రెండగుట దోషమునఁగలిగినది. దానిచేఁ గలిగినది గ్రహించుటలు రెండగుట. దానిచేఁగలిగినది గ్రహింపవలసిన దానియాకారములు రెండగుట. అనియిట్లు నిర్దోషమె.

౧౨౯. కాఁబట్టి విజ్ఞానములన్నియును యథార్థములేయని సిద్ధమైనది. మిగిలినఖ్యాతులకు దూషణములు ఆయావాదులచేతనె విస్తరింపఁజేయఁబడినవిగాన ఆవిషయమున ప్రయత్నము చేయఁబడదు.

౧౩౦. లేదా ఇంతయుపపాదించుటయేల? ప్రత్యక్షము అనుమానము ఆగమముఅనెడి ప్రమాణంబులనును, ఆగమముచేఁ దెలియఁబడునదియును అన్నిదోషములయు సంపర్కములేనిదియును మేలులేనియతిశయముగల వె లెక్క పెట్ట శక్యముకాని కల్యాణగుణముల సమూహముగలదియును సర్వజ్ఞంబును సత్యసంకల్పంబునగు పరబ్రహ్మమును, నంగీకరించువారలకు ఏమిసిద్ధింపదు?, ఏమికుదురదు? జీవులపుణ్యపాపములకుఁదగునట్లు వారలచేననుభవింపఁబడుటకై జగత్తునంతయు సృజింపుచున్న భగవంతుఁడగు పరబ్రహ్మముచేత సుఖము, దుఃఖము, రెండును లేకుండుట, అట్టిఫలములననుభవించుటకై యనుభవింపఁదగినవిగానును, కొన్నిఆయాపురుషుఁడు మాత్రమె అనుభవింపఁదగినవై ఆయాకాలముననె కడతేరునవియై అట్టివారిచేతనె అనుభవింపఁబడఁదగినవిగానును, సృజింపఁబడుచున్నవి. వానిలో బాధ్యబాధకభావము, అంతట యనుభవమునకును విషయమగుటనును, అది లేకపోవుటను

నేకుదుకుచున్నదిగాన అంతయును సమంజసము (యుక్తము) గా నున్నది-

౧౩౧　సత్తనికాని అసత్తనికాని నిర్వచింపశక్యముకాని యజ్ఞానము శ్రుతిచేతను సిద్ధంచుననుట యుక్తముకాదు- (ఛా||౮||౩||౨) అనృతేనహి ప్రత్యూఢాః, ఇత్యాదులయందు అనృతశబ్దము అనిర్వచనీయము ను చెప్పునదికాదు- ఋతముకానిదానిని తెలియఁజేయునదిగదా యనృతశబ్దము- ఋతమనునది కర్మమును చెప్పునది- (కఠ||౩వల్లి||౧మ) ఋతంపిబన్తౌ (కర్మమును అనుభవింపుచున్న) అనువాక్యమువలన-ఋతమనఁగా ఫలోద్దేశములేనిదియును పరమపురుషునియారాధనమైనస్వరూపము గాఁగలదియును ఆతనిం జేరుటయె ఫలముగాఁగలదియు నగుకర్మము- ఇచ్చట అదిగాక సంసారములోని ఫలములుగలదై పరబ్రహ్మమును చేరుటకువిరోధియగు కర్మము అనృతము- (ఛా||౮||౩||౨||) ఏతంబ్రహ్మలోకం నవిన్దన్తి అనృతేన హి ప్రత్యూఢాః (ఈబ్రహ్మలోకమును పొందరు- అనృతముచేత ఆవరింపఁబడిరికదా) అనువాక్యము ఇందుకు సాధకము-

౧౩౨.　(తై||పర||౨కా||౮ప్ర||౯అ||) నాసదాసీన్నో సదాసీత్తదానీమ్ (అప్పుడు అనఁగా సృష్ట్యాదియందు అసత్తనదిలేకుండెను-సత్తనదియు లేకుండెను-) అను శ్రుతియందుఁగూడ సత్ అసత్ అను శబ్దములు చేతనాచేతనములవ్యష్టిని (సృష్ట్యవస్థను) తెలియఁజేయునవి- సృష్టికాలమున సత్ త్యత్ అను శబ్దములచేఁ జెప్పఁబడెడి చేతనాచేతనవ్యష్టులైనవస్తువులకు, ప్రళయకాలమునఁ దుతమశ్శబ్దముచేఁ జెప్పఁబడెడి అచేతనసమష్టియగు వస్తువునందు ప్రళయమును తెలియఁజేయుటకొఱకైనది ఈవాక్యము- ఈ వాక్యమున ఏదియును సదసదనిర్వచనీయమగుట చెప్పఁబడలేదు- సదసత్తులు రెండును ఒకకాలమున లేకుండుటమాత్రము చెప్పఁబడినదిగదా-ఇందు తమశ్శబ్దముచేఁ జెప్పఁబడునది అచేతనమగుట, మఱియొక శ్రుతివలనఁ దెలియఁబడుచున్నది-(సుబా||౨ఖ) అవ్యక్తమక్షరేలయతే, అక్షరంతమసిలీయతె (అవ్యక్తము అక్షరమునలయమునుబొందుచున్నది- అక్షరము తమస్సునలయమునుబొందుచున్నది-) అని- ఔను, తమశ్శబ్దముచేత ఆచేతనసమష్టియైన ప్రకృతియొక్కసూ

త్మావస్థ చెప్పఁబడుచున్నది, దానికి (శ్వేతా॥) మాయాన్తు ప్రకృతిం విద్యాత్, అది మాయాశబ్దముచేఁ జెప్పుటవలన అనిర్వచనీయత్వముకలుగును, అందురేని, ఇది సరికాదు- మాయాశబ్దము అనిర్వచనీయమును జెప్పునదియగుట కానఁబడదు- మాయాశబ్దము మిథ్యాపర్యాయము (అసత్యమును జెప్పునది) గాన అనిర్వచనీయమును చెప్పునదియగును, అందురేని, అదియును లేదు- మాయాశబ్దము అంతటను అసత్యమును జెప్పునది కాదు- అసురలు రాక్షసులు వీరలయస్త్రములు మొదలగు వానియందు సత్యములగు వానియందె మాయాశబ్దము ప్రయోగింపఁబడుచున్నది- ఎట్లన్నను- ( ) తేనమాయాసహస్రం తచ్ఛమ్బరస్యాశుగామినా। బాలస్య రక్షతా దేహమేకైకశ్యేన సూదితమ్ (శీఘ్రముగా నడచు బాలుని శరీరమును రక్షింపుచున్న ఆవ్యక్తి చేత శంబరాసురుని యొక్క మాయలు వేయియును ఒక్కటియొక్కటిగా నశింపఁజేయఁబడినవి) అని- కాఁబట్టి మాయాశబ్దము విచిత్రమైన వస్తువును సృజించు గాసింజెప్పునది- ప్రకృతివిమాయాశబ్దముచేఁ జెప్పుటగూడ విచిత్రమైన వస్తువును సృజించునదియగుటనె- (శ్వేతా॥౪అ॥౯మ) అస్మాన్మాయీ సృజతే విశ్వమేతత్ తస్మింశ్చాన్యో మాయయా సంనిరుద్ధః (ఇందువలన మాయగలవాఁడగు భగవంతుఁడు ఈజగత్తును సృజింపుచున్నాఁడు- ఆజగత్తునందు మఱియొకఁడు మాయచేత నిరోధింపఁబడియున్నాఁడు) అనునది మాయాశబ్దముచేఁ జెప్పఁబడెడి ప్రకృతి, విచిత్రమైన వస్తువులను సృజించునదియగుటను చూపుచున్నది- పరమపురుషుఁడు అది(మాయాశబ్ద వాచ్యమైనప్రకృతి) కలవాఁడగుట మాత్రమునవె మాయయగుట చెప్పఁబడుచున్నదిగాని అజ్ఞానముకలవాఁడగుటను కాదు- తస్మింశ్చాన్యో మాయయా సంనిరుద్ధః అనియును (మాణ్డూ॥కా॥౨౧) అనాదిమాయయా సుప్తో యదా జీవః ప్రబుధ్యతే (అనాదియగు మాయచేత నిద్రను పొందియున్న జీవుఁడు ఎప్పుడు మేలుకొనునో) అనియును జీవునకేకదా మాయచేత నిరోధింపఁబడుట శ్రుతిచేఁ జెప్పఁబడుచున్నది- (బృహ॥౪।౫॥౧౯) ఇంద్రో మాయాభిః పురురూప ఈయతె (పరమేశ్వరుఁడు విచిత్రశక్తులచేత అనేకస్వరూపములు గ[illegible]గాఁ దెలియఁబడుచున్నాఁడు) అన్నచోఁ గూడ విచిత్రమైనశక్తులు

చెప్పఁబడుచున్నవి- కావున నెకదా (   )భూరిత్వష్టి ప్రా
రాజతి (సృష్టికర్త ఇచ్చట విస్తారముగాఁ బ్రకాశించుచున్నాఁడు)
అని చెప్పఁబడుచున్నది- అసత్యమైన దానిచేఁ దిరస్కరింపఁబడిన
వాఁడు ఒకరుఁడును ప్రకాశింపఁడుగదా- (భ॥గీ॥ ౭అ॥ ౧౪శ్లో) మమ
మాయా మరత్యయా (నామాయ దాఁటశక్యముకానిది) అను చోటఁ గూడ
గుణమయీ అనుటవలన త్రిగుణాత్మకమైన (సత్త్వరజస్తమోగుణ
ములు స్వరూపముగాఁగల) ప్రకృతి చెప్పఁబడుచున్నది- కాఁబట్టి శ్రుతుల
చేత సదసదనిర్వచనీయమైన యజ్ఞానము ప్రతిపాదింపఁబడుట లేదు-

౧౩౩ ఐక్యము చెప్పుట సందర్భింపమిగాన భావరూపాజ్ఞాన
ము నొప్పరతప్పదు- (ఛా॥ ౬॥ ౮॥ ౭) తత్త్వమసి (ఆబ్రహ్మము నీవగు
చున్నావు) అని ఐక్యము చెప్పఁగానె సర్వజ్ఞంబును సత్యసంకల్పంబు
ను అన్నిలోకములయు సృష్టిస్థితి సంహారములకు హేతువైనదియు
నుతత్ అనుశబ్దముచేతఁ జెప్పఁబడునదియు నగుప్రకృతమైన బ్రహ్మ
మునందు విరుద్ధమైన యజ్ఞానమును కల్పించుటకు హేతువగుసమ్మ
పపత్తి యొక్కటియును కనఁబడదుగదా- ఐక్యము నుపదేశించుటయందు
త్వంశబ్దముచేఁగూడ జీవుఁడు శరీరముగాఁగల బ్రహ్మము నె చెప్పుట
నతెర్స గాఁ గుదిరినది- (ఛా॥ ౬॥ ౩॥ ౨) అనేనజీవే నాత్మనా
నుప్రవిశ్యనామరూపే వ్యాకరవాణి (ఆత్మయయినయీజీవునితోఁ బ్ర
వేశించి నామరూపములను పర్పటిచెదను) అని సమస్తవస్తువును
తఁ జేరినదైయె నామరూపములను బొందునదియని చెప్పఁబడినది-
కాఁబట్టి బ్రహ్మమున నజ్ఞానము కల్పింపనక్కఱలే

౧౩౪. ఇతిహాసపురాణములలోఁగూడ బ్రహ్మాజ్ఞానవాదము
ఒకచోట నైనగానంబడదు-

౧౩౫. (విష్ణు॥ ౨॥ ౧౨॥ ౩౮॥) జ్యోతీంషి విష్ణుర్భువనాని విష్ణు
ర్వనాని విష్ణుర్గిరయోదిశశ్చ। నద్యస్సముద్రాశ్చ తథైవసర్వం యద
స్తియన్నాస్తి చ విప్రవర్య (ఓబ్రాహ్మణశ్రేష్ఠుఁడా! సూర్యచంద్రాది
జ్యోతిస్సులు విష్ణువు- లోకములువిష్ణువు- అడవులువిష్ణువు- పర్వతము
లును దిక్కులును విష్ణువు- నదులును సముద్రములును ఇప్పుడున్నది
రెండింటిని యదియునుఇప్పుడు లేనిదియొద్దియో యదియును అన్నే) అని

బ్రహ్మమొకఁటి యొతత్త్వమని ప్రతిజ్ఞ చేసి (౪౦శ్లో) జ్ఞానస్వరూపో భగవాన్యతో౽సావశేషమూర్తిర్నతు వస్తుభూతః। తతో హి శైలాబ్ధి ధరాదిభేదాన్ జానీహి విజ్ఞాన విజృమ్భితాని (జ్ఞానస్వరూపుఁడైన ఈభగవంతుఁడు ఎందువలన సమస్తమైనవియును ఆకారముగాఁగలవాఁడో, వస్తువైనవాఁడు కాఁడో, అందువలనపర్వతములు సముద్రములు భూమి మొదలగు భేదములను జ్ఞానముచేఁ గలిగినవానిగాఁ దెలిసికొనుము) అని పర్వతములు, సముద్రముల, భూమి, మొదలగు భేదములుగా భేదించియున్న జగత్తును, జ్ఞానమె స్వరూపముగాఁగల బ్రహ్మమునకు అజ్ఞానముచేఁ గలిగినదానిగాఁ జెప్పి (౪౧శ్లో) యదా తు శుద్ధం నిజరూపి సర్వకర్మక్షయే జ్ఞానమపాస్తదోషమ్। తదా హి సంకల్పతరోః ఫలాని భవన్తి నో వస్తుషు వస్తుభేదాః (ఎప్పుడు అన్నికర్మములును పోఁగా జ్ఞానము దోషములేనిదై పరిశుద్ధమై తన స్వరూపముననున్నది యగునో అప్పుడు సంకల్ప వృక్షపుఫలములైన వస్తువుల యందలి వస్తుభేదములు కలుగవు) ఆనిజ్ఞానమైన బ్రహ్మమునకే తనస్వరూపముననుండెడి వేళను వస్తుభేదములు లేకపోవుటను జూపుటచేత అజ్ఞానవిజృంభితత్త్వమునె స్థిరపఱచి (౪౨।౪౩శ్లో) వస్త్వస్తి కిం కుత్రచిదాది మధ్యపర్యన్తహీనం సతతైకరూపమ్। యచ్చాన్యథాత్వం ద్విజయాతి భూయో న తత్తథా తత్ర కుతో హి తత్త్వమ్। మహీ ఘటత్వం ఘటతః కపాలికా కపాలికా చూర్ణరజస్తతో౽ణుః॥ జనైస్స్వకర్మస్తిమితాత్మనిశ్చయైరాలక్ష్యతే బ్రూహి కిమత్ర వస్తు (ఆదియును మధ్యంబును అంతంబును లేనిదై ఎల్లప్పుడు నొక్కవిధముగానుండెడి వస్తువు ఎచ్చటనైనం గలదా! ఓ బ్రాహ్మణుఁడా! ఏది మాఱి యొక్క విధమును పొందుచున్నదో అది వెఁడియు నాప్రకారముగానుండదు అచ్చట తత్త్వమెక్కడది? భూమిఘటత్వమును పొందును- అనఁగా కుండ యగును- కుండవలనఁ బెంకులు కలుగును- దానివలనఁ జిన్నపెంకు కలుగును- దానివలన గుండ కలుగును- దానివలన అణువులు కలుగును- ఇచ్చట తమకర్మమున నిశ్చలమైన ఆత్మనిశ్చయము గలవారలచే ఏవస్తువు చూడఁబడుచున్నది? చెప్పుము) ఈ రెండు శ్లోకముల చేతను జగత్తనఁబడెడి రీతిని గూడ వస్తువుల భేదములు అసత్య

ములగుటను తెలియఁజేసి(౭౭శ్లో)తస్మాన్న విజ్ఞానమ్పృతే అని ప్రతి
జ్ఞ చేయఁబడిన, బ్రహ్మమునకన్న మిగిలినదంతయు-నసత్యమగుటను, ఉ
పసంహరించి (౭౭శ్లో) విజ్ఞానమేకమ్ అని జ్ఞానస్వరూపమగు బ్ర
హ్మమునందు భేదజ్ఞానమునకు కారణమైనఅజ్ఞానమునకు మూలమై
నది తనకర్మమే యనికప్పటపలికి (౭౪శ్లో) జ్ఞానం విశుద్ధమ్ అని
జ్ఞానస్వరూపమైన బ్రహ్మముయొక్క స్వరూపమును పరిశోధించి
(౭౮శ్లో) సద్భావ ఏవంభవతోమయోక్తః అనిజ్ఞానస్వరూపమైన
బ్రహ్మమునకే సత్యత్వము, మఱియొకదానికి లేదు, మిగిలినదానికి అ
సత్యత్వమే, ఆ లోకము మొదలగునది సత్యమగుటవ్యావహారికము,
ఇట్లు నీకుతత్త్వముపదేశింపఁబడినది,అనికదాయుపదేశముకానఁబడు
చున్నది-

౧౩౮. ఇదిఇట్లుకాదు- ఇచ్చట భువనకోశముయొక్క వివి
ధమైన స్వరూపముచెప్పి మఱియొకరూపస్వరూపమును సంక్షేపము
గా వినుమని మొదలుపెట్టి ఈగ్రంథము చెప్పఁబడుచున్నది- చేతనా
చేతన మిశ్రమైనజగత్తునందు చేతనాంశమువాక్కునకును మనస్సునకు
ను విషయముగానిది- తనకుమాత్రము తెలియఁదగిన స్వరూపభేదము
లుగలది- జ్ఞానమె స్వరూపముగాఁగలదగుటచే ప్రకృతిసంబద్ధమైన
భేదపుసంపర్కములేనిది-నశింపనిదిగాన అస్తి (కలదు) అనుశబ్దముచేఁ
జెప్పఁబడఁదగినది- అచేతనాంశమో, చేతనాంశములయొక్క కర్మ
ములవలనఁగలిగిన పరిణామభేదములు గలదై నశించునదిగాన నా
స్తి (లేదు) అనుశబ్దముచేఁజెప్పఁబడఁదగినది- రెండును పరబ్రహ్మం
బగు వాసుదేవునకు శరీరముగానఁ దదాత్మకములు-అని ఈరూపము సం
క్షేపముగా నిచ్చటఁజెప్పఁబడినది-

౧౩౭ అదియెట్లన్నను (విష్ణు అం॥ అ॥ శ్లో) యదమ్బు వైష్ణ
వః కాయస్తతో విప్రవసుంధరా। పద్మాకారా సముద్భూతా పర్వ
తాబ్ధ్యాదిసంయుతా (ఓబ్రాహ్మణుఁడా! విష్ణుసంబంధియగు శరీ
రమైన ఉదకమేదికలదో దానినుండిపర్వతములుసముద్రములుమొద
లగువానితోఁగూడిన భూమి,పద్మముయొక్క యాకారముగలదై యు
దయించినది) అని ఉదకము విష్ణువుయొక్క శరీరముగాన ...

కామమైన బ్రహ్మాండముగూడ విష్ణువునకు శరీరము, దానికివిష్ణువు ఆత్మ, అనిసమస్తశ్రుతులలోనుండెడి తాదాత్మ్యపదేశమునకు(మిగిలినదంతయు బ్రహ్మమేఅనిచెప్పుటకు) ఉపబృంహణ (వ్యాఖ్యాన) రూపముగ జ్యోతీంషివిష్ణుః అనిమొదలుపెట్టి చెప్పఁబడఁగలసామానాధికరణ్యమునకు (జగత్తెబ్రహ్మమనిచెప్పుటకు) శరీరాత్మభావమే(జగత్తుశరీరమగుటయు బ్రహ్మముఆత్మయగుటయునే) హేతువనిచెప్పుచున్నాఁడు- ఈశాస్త్రమునందు (పురాణమున)పూర్వముగూడననేక పర్యాయములు ఈయంశము చెప్పఁబడినది- (విష్ణు అం॥ ౧॥ శ్లో॥)తానిసర్వాణి తద్వపుః (అవియన్నియును ఆతనిశరీరము)(విష్ణు॥ అం॥ ౧॥ శ్లో॥)తత్సర్వం వైహరేస్తనుః (ఇదియంతయును విష్ణువుయొక్క శరీరముగదా)విష్ణు॥ ౧॥ అ॥ శ్లో॥) సఏవ సర్వభూతాత్మా విశ్వరూపోయతోవ్యయః(ఆతఁడెసమస్త భూతములకు నాత్మయైనవాఁడు- ఆతఁడుఎందువలనవిశ్వరూపుఁడును నిర్వికారుఁడనో) ~~అని- శరీరాత్మ~~భావమునుబట్టివచ్చినఆయీతాదాత్మ్యమును జ్యోతీంషి విష్ణుః అనిసామానాధికరణ్యముతో (అదియె ఇదియని) చెప్పుచున్నాఁడు· దీనిలో అస్త్యాత్మకంబును నాస్త్యాత్మకంబునైన జగత్తులోని వస్తువు,విష్ణువునకుశరీరమగుటను విష్ణ్వాత్మకమని చెప్పఁబడినది- ఇది అస్త్యాత్మకము (అస్తి అని చెప్పఁబడునది), ఇదినాస్త్యాత్మకము (నాస్తిఅనిచెప్పఁబడునది), ఇదినాస్తి అనిచెప్పఁబడుటకు హేతువిది, అనిజ్ఞానస్వరూపోభగవాన్యతోసౌ అనుదానిచేఁజెప్పుచున్నాఁడు- సమస్తజీవస్వరూపముగానున్నభగవంతునకుజ్ఞానమే స్వాభావికమైన రూపము, దేవమనుష్యాది వస్తుస్వరూపము స్వాభావికముగాదు-ఇట్లగుటనె అచేతనరూపములగు దేవమనుష్య పర్వతసముద్రభూమ్యాదులు ఆతనిజ్ఞానముచేత విస్తరింపఁజేయఁబడినవి- ఆతఁడుజ్ఞానమే స్వరూపముగాఁగలవాఁడై యుండఁగానే దేవాదిస్వరూపమున తనయాత్మను అనేకవిధములుగాఁ దలంచుటచేఁగలిగినవి- దేవాదిస్వరూపమునందలంచుటకుమూలమగు కర్మముమూలముగాఁగలవి యనుట- ఎందువలన అచేతనవస్తువు జీవునికర్మముకుఁదగిన పరిణామములకు ఆధారమైనదో అందువలననది నాస్తి అనుశబ్దముచేఁ జె

ప్పఁబడునది. మిగిలినది అస్తి అనుశబ్దముచేతఁ జెప్పఁబడఁదగినది యని అర్థసిద్ధము (వెనుకఁ జెప్పినదానివలననె సిద్ధించునది) అగుచున్నది. ఆయంశమునె యదాతుశుద్ధం నిజరూపి అనుశ్లోకముచేత వివరించుచున్నాఁడు. జ్ఞానైకస్వరూపమగు నీయాత్మవస్తువు దేవాదిస్వరూపమున తనయందు అనేకవిధములను తలంచుటకు మూలమగు కర్మంబులన్నియును క్షయించినపైని ఎప్పుడు నిర్దోషమై పరిశుద్ధమైనదై తనస్వరూపము కలది అగుచున్నదో, అప్పుడు, దేవాద్యాకారములతో ఏకీభవింపఁజేసి ఆత్మను కల్పించుటకు మూలమైన కర్మము లేవిగవో వానికి ఫలములై, వానిని అనుభవించుటకొఱకైన, వస్తువులయందలి వస్తుభేదములు, కలుగవు. ఆత్మలుగాఁదలంపఁబడిన దేవాదివస్తువులయందు వానికి భోగ్యములైన దేవమనుష్య పర్వత సముద్ర భూమ్యాది వస్తుభేదము లేవిగలవో యవి, వానికి మూలములైన కర్మములు నశించినపైని కలుగవుగాన, అచేతనవస్తువు ఒక్కప్పుడుమాత్రముండెడి అవస్థావిశేషమును కలదగుటచేత నాస్తి అనుశబ్దముచేఁ జెప్పఁబడుటయును, మిగిలినది ఎల్లప్పుడును స్వతస్సిద్ధమైన జ్ఞానమొకటియె స్వరూపముగాఁ గలదగుటచేత అస్తి అనుశబ్దముచేఁ జెప్పఁబడుటయును, అనియర్థము. ప్రతిక్షణంబును మఱియొక్క విధముగానుండుటచే ఒక్కప్పుడె యుండెడి యవస్థకల అచేతనవస్తువు, నాస్తి అనుశబ్దముచేఁ జెప్పఁబడుటయని వస్త్వస్తి కిం అనుశ్లోకముచేఁ జెప్పుచున్నాఁడు. అస్తి అనుశబ్దముచేఁ జెప్పఁబడునది ఆదిమధ్యాంతములు లేనిదై ఎల్లప్పుడును ఒక్కవిధముగానుండెడి పదార్థము. అది ఎప్పుడును లేదని తోఁచుటకుఁదగదుగదా. అచేతనవస్తువు ఒక్కటియైనను ఒక్కచోటనైనను అట్టిదిచూడఁబడియుండలేదు. అయిననేమి యనఁగా, యచ్చాన్యథాత్వమ్ అనుదానిని చెప్పుచున్నాఁడు. ఏవస్తువు ప్రతిక్షణంబును మఱియొక్కవిధమును పొందుచున్నదో అది పైపై యవస్థలను బొందుటచేత వెనుకటి వెనుకటి యవస్థను విడుచుచున్నదిగాన వెనుకటి యవస్థతోఁగూడియుండిన యది పైయవస్థయందు తలంపఁబడుటలేదు, కాఁబట్టి ఎల్లప్పుడును అది నాస్తి అను శబ్దముచేఁ జెప్పఁబడునది యగుటయె, అట్లు కా

నంబడుచునేయున్నది యని మహీఘటత్వమ్ అను శ్లోకము చేఁజెప్పుచున్నాఁడు- తనకర్మమునను అనఁగా దేవతలు మనుష్యులు మొదలైన వారలగుటను నిశ్చలమైన ఆత్మజ్ఞానము కలవారలచేతఁ దమకుభోగ్యమైన అచేతనవస్తువు ప్రతిక్షణంబును మఱియొక్కవిధముగానైనదిగాఁ జూడఁబడుచున్నది- అనుభవింపఁబడుచున్నదియనుట- కాఁగా యచేతనవస్తువైనను అస్తి అనుశబ్దమునకుఁదగినదై ఎల్లప్పుడు నొక్కవిధమైనరూపముకలదై చూడఁబడినదికలదా?, లేదుగదా యని యభిప్రాయము- ఇట్లగుటను జ్ఞానస్వరూపమైన యాత్మకంటెభిన్నమైన యచేతనవస్తువెప్పుడైనను ఎక్కడనైనను కేవలము అస్తిశబ్దముచేతఁ జెప్పఁబడఁదగినది కాదనితస్మాన్న విజ్ఞానమృతే అను దానిచేతఁ జెప్పుచున్నాఁడు- ఆత్మయో, అంతటజ్ఞానమె స్వరూపముగాఁ గలవాఁడగుటచేత దేవాదిభేదములకు విరుద్ధమైన స్వరూపము గలవాఁడైనను, దేవాదిశరీరములలోఁ బ్రవేశించుటకు హేతువైతనచేఁ జేయఁబడిన అనేకవిధములగు కర్మములు మూలముగా వచ్చిన దేవాదిభేదములచే భిన్నములైనవియాత్మలనెడి బుద్ధులుగలవారలచేత ఆయారూపమున అనేకవిధములుగానను సంధానముచేయఁబడినవాఁడుగాన, ఆభేదానుసంధానము ఆత్మస్వరూపమునుబట్టి వచ్చినదికాదని విజ్ఞానమేకమ్ అనుదానిచేఁ జెప్పుచున్నాఁడు- ఆత్మస్వరూపమో కర్మములేనిది, అందువల్లనె మలరూపమైన ప్రకృతి సంపర్కము లేనిది, అందువల్లనె దానివలనఁగలిగిన శోకము లోభము మోహము మొదలైన సమస్త హేయగుణముల సంపర్కమును లేనిది, వృద్ధిక్షయములకు తగనిదగుటచేతను ఒక్కటైనది, అందువల్లనె ఎల్లప్పుడు నొక్కరూపముగలది, అనివాసుదేవునకు శరీరముగాన వాసుదేవాత్మకమైనది, వాసుదేవాత్మకముకానిది ఒక్కటియును లేకపోవుటవలన, అనిజ్ఞానఁ విశుద్ధమ్ అనుశ్లోకముచేఁ జెప్పుచున్నాఁడు- చేతనాంశము ఎల్లప్పుడు నొక్కరూపముగా నుండుటచేఁ ఎల్లప్పుడును అస్తిశబ్దముచేఁ జెప్పఁబడఁదగినది, అచేతనాంశమో ప్రతిక్షణంబును వికరించునదియగుటచేత ఎల్లప్పుడును నాశముతోఁ జేరియుండునదే కాన ఎల్లప్పుడును నాస్తిశబ్దముచేఁ జెప్పఁబడఁదగినది, ఇట్టిచేత

నాచేతన స్వరూపమగు జగత్తు వాసుదేవునకు శరీరమైవాసుదేవాత్మ కమనిజగత్తుయొక్క యాథాత్మ్యము లెస్సగాఁ జెప్పఁబడినది, అ నిసద్భావ ఏవమ్ అనుదానిచేఁ జెప్పుచున్నాఁడు- ఇచ్చట సత్యమ్ అ సత్యమ్ అని, యదస్తి యన్నాస్తి (ఏదికలదో ఏదిలేదో) అని ఆరంభిం పఁబడినదానియుపసంహారము (నిగమనము)- జ్ఞానమొక్కటియె స్వ రూపముగాఁగలుగుటచేత సమమైనదియును శబ్దములకు గోచరము కానిస్వరూపభేదములు కలదియయియె అచేతనములతోఁ గూడినదియు ను బ్రహ్మాంశములోఁ జేరినదియును దేవమనుష్యాదిరూపమున లెస్స గా వ్యవహరించుటకుఁ దగినదియునై ఏదికలదో దానియెడను హే తువుకర్మమే యని చెప్పఁబడినది, అని,ఏతత్తు యత్ అనుదానిచేఁ జె ప్పుచున్నాఁడు-దానినె(విష్ణు॥౨౫౦॥౧౨౫॥౮౬శ్లో) యజ్ఞైః పశుర్వ హ్నిరశేషఋత్విక్సోమస్సురాస్స్వర్గమయశ్చకామః। ఇత్యాదికర్మా శ్రితమార్గదృష్టమ్ భూరాదిభోగాశ్చఫలాని తేషామ్॥(యజ్ఞముపశు వు సమస్తమైనవహ్నిఋత్విక్కు-సోమము దేవతలు స్వర్గస్వరూపమ గు కామముఈ మొదలగునది కర్మము శ్రీయించిన మార్గమునఁగనఁ బడినది- భూలోకానుభవము మొదలగు భోగములు వానిఫలములు)- అనుదానిచేవివరింపుచున్నాఁడు- జగత్తుయొక్క యథార్థస్థితిని తె లిసికొనుటకుఁ బ్రయోజనము మోక్షోపాయమునుగూర్చి ప్రయత్నముఁ జేయుటయెయని(విష్ణు॥౨౫౦॥౧౨౫॥౮౭శ్లో) యచ్చైతద్భువనగతం మయాతవోక్తం సర్వత్రవ్రజతిహితత్ర కర్మవశ్యః। జ్ఞాత్వైవంధ్రువ మచలంస దైకరూపంతత్కుర్యాద్విశతిహియేనవాసుదేవమ్ (నా చేత ను ఈలోకములోనిది ఏదిచెప్పఁబడినదో దానియంతటియందును క ర్మవశ్యుఁడైనజీవుఁడుసంచరింపుచున్నాఁడు-, అనుదీనిని తెలిసికొని ని త్యుఁడును పరిపూర్ణుఁడును ఎల్లప్పుడునొక్క స్వరూపముగలవాఁ డునగు వాసుదేవుని దేనిచేఁ జూచునో దానినాచరించునది)- అనుదాని చేఁ జెప్పుచున్నాఁడు-

౧౩౭. ఇచ్చటనిర్విశేషమగు పరబ్రహ్మమునుగూర్చియైనను అ ది ఆశ్రయముగాఁగల సదసదనిర్వచనీయంబగు నజ్ఞానమునుం గూ ర్చియైనను జగత్తుదానిచేఁ గల్పింపఁబడుటను గూర్చియైనను అ

నుకూలమైనది ఒక్కమాటయైనను కానఁబడదు. అస్తినాస్తిశబ్ద ములచేఁ జెప్పఁబడెడి చేతనాచేతన స్వరూపమగు జగత్తంతయు గొప్పవాఁడును గొప్పవానికి ఈశ్వరుఁడును పరబ్రహ్మంబునగు విష్ణువునకు శరీరముగాన విష్ణ్వాత్మకమైనది. జ్ఞానమే స్వరూపముగాఁగలయాత్మకు, దేవత్వము మొదలుగాఁగలయనేకాకారములను అనుభవించుటయందును, అచేతనము పరిణమించుటయందును, హేతువు, వస్తుతత్త్వజ్ఞానమునకు విరోధియగు క్షేత్రజ్ఞుల కర్మమె యని ప్రతిపాదింపఁబడినదికదా. అస్తి, నాస్తి, సత్యమ్, అసత్యమ్ అనుశబ్దములకు సదసదనిర్వచనీయమగు వస్తువని చెప్పెడి సామర్థ్యము లేదుకదా. నాస్తి అసత్యమ్ అనుశబ్దములు అస్తి సత్యమ్ అను శబ్దములకు విరోధులు. కాఁబట్టి వానివలన అసత్త్వము (లేకపోవుట) తోఁచుచున్నదిగాని అనిర్వచనీయత్వము తోఁచుటలేదు. ఇప్పట నాస్తి అసత్యమ్ అనుశబ్దములు తుచ్ఛత్వమును (కుందేటికొమ్మువంటి దగుటను) మిథ్యాత్వమును (అసత్యత్వమును) తెలియఁజేయునవిగాఁ బ్రయోగింపఁబడలేదు. మఱియేమన్నను, నశించునవియగుటను తెలియఁజేయునవిగాఁ బ్రయోగింపఁబడినవి. వస్త్వస్తికిమ్ మహీఘటత్వమ్ అనుచోట్ల నశించునది యగుటయెకదా ఉపపాదింపఁబడినది. ప్రమాణములేక పోవుటగాని జ్ఞానముచే బాధింపఁబడుటగాని ఉపపాదింపఁబడలేదు. ఒక్కయాకారముతో నొక్కకాలమునననుభవింపఁబడినది మఱియొక్కకాలమునఁ బరిణామవిశేషము నమఱియొక్కవిధముగాఁ గనఁబడుటనుగదా నాస్తిత్వము (నాస్తి అనుశబ్దముచేతఁ జెప్పఁబడునదియగుట) ఉపపాదింపఁబడినది. తుచ్ఛత్వమనఁగా ప్రమాణములతోడి సంబంధమునకు తగనిదగుట (ప్రమాణములచేఁ దెలియఁబడనిదగుట). బాధమనునది ఏయే దేశకాలాదులతో సంబంధించి ఏదికలదని తెలియఁబడుచున్నదో, అది ఆయా దేశకాలాదులతో సంబంధించి లేదని తెలియఁబడుట. ఒక్కకాలమున ననుభవింపఁబడినది మఱియొక్క కాలమునఁ బరిణామము మొదలగు దానిచే లేదని తెలియఁబడుటకాదు. కాలభేదమునుపట్టి ఆ రెంటికిని విరోధము లేమి కాఁబట్టి మిథ్యాత్వంబును కాదు.

౧౩౯. ఫలితార్థము- జ్ఞానస్వరూపమైన యాత్మవస్తువు ఆదిమధ్యాంతములు లేనిదియును ఎల్లప్పుడు నొకే విధమైన స్వరూపమును గలిగియున్నది గాన క్షయముగానె ఎల్లప్పుడును అస్తి (కలదు) అను శబ్దము చేఁ జెప్పఁబడఁదగినది- అచేతనమో, క్షేత్రజ్ఞులకు భోగ్యమైనవై వారి కర్మములకుఁదగినట్లు పరిణమించునదిగాన ఎల్లప్పుడును నాస్తి (లేదు) అనునంశమును కలిగియుండును గాన నాస్తి, అసత్యమ్, అను శబ్దముల చేఁ జెప్పఁబడఁదగినదియని- ఇందుకు ప్రమాణము (విష్ణు॥ ౨అం॥ ౧౩అ॥ ౧౦౦శ్లో॥) యత్తు కాలాన్తరేణాపి నాన్యసంజ్ఞాముపైతి వై। పరిణామాదిసమ్భూతాం తద్వస్తు నృప తచ్చ కిమ్ (ఓ రాజా! ఏది కాలాంతరమునఁగూడ పరిమాణము మొదలగువాని చేఁ గలిగిన మఱి యొక పేరును పొందదో, అది వస్తువు- అది ఏది?- (౨అం॥ ౧౪అ॥ ౨౪శ్లో॥) అనాశీ పరమార్థశ్చ ప్రాజ్ఞైరభ్యుపగమ్యతే। తత్తు నాస్తి న సందేహో నాశిద్రవ్యోపపాదితమ్ (నశింపనిది పరమార్థమని ప్రాజ్ఞులచే నంగీకరింపఁబడుచున్నది- నశించెడి ద్రవ్యము చేఁ గలుగఁజేయఁబడిన యది లేకున్నది- సందేహము లేదు) దేశము కాలము కర్మవిశేషములు వీనిని బట్టి అస్తిత్వ నాస్తిత్వములను పొందెడి వస్తువునందు అస్తి (కలదు) అనెడి జ్ఞానము చేత మాత్రము తెలియఁజేయఁబడుట అపరమార్థము (అసత్యము) అని చెప్పఁబడినది- ఒకే యాత్మకే అస్తి యనెడి బుద్ధి చేఁ దెలియఁబడునదియగుట- కాఁబట్టి అది పరమార్థమని చెప్పఁబడినది- విసెషి మైత్రేయుఁడుగూడ (విష్ణు॥ ౨అం॥ ౧౩అ॥ ౨శ్లో॥) విష్ణ్వాధారం యథా చైతత్ త్రైలోక్యం సమవస్థితమ్। పరమార్థశ్చ మే ప్రోక్తో యథా జ్ఞానం ప్రధానతః (ఈ మూడు లోకములును విష్ణువు ఆధారముగాఁ గలవై ఎట్లున్నవో జ్ఞానము ప్రధానముగా నెట్లు పరమార్థమో అది నాకుఁ జెప్పఁబడినది-) అని అనువదించుటవలనఁగూడ జ్యోతీంషి విష్ణుః ఇత్యాదులలోఁ జెప్పఁబడిన సామానాధికరణ్యమునకు ఆత్మశరీరభావమే మూలమనియు, చేతనాచేతనవస్తువులయందు అస్తి నాస్తి అను శబ్దములను ప్రయోగించుటకు మూలము, జ్ఞానము కర్మమూలకము గాని స్వాభావిక స్వరూపము కలదగుటచేతఁ బ్రధానమగుట్లయు ఆ

చేతనవస్తువు వాని (చేతనుల) కర్మమును బట్టి వచ్చిన పరిణామము కల
దగుటచేత అప్రధానమగుటయు ననియును తోఁచుచున్నది.

౧౮౦. నిర్విశేషబ్రహ్మజ్ఞానమువలననె అవిద్యానివృత్తి కలుగున
ని శ్రుతులు చెప్పుచున్నవి అని చెప్పినది యుక్తము కాదు. (ఉ॥ నా॥ ౮॥)
వేదాహమేతం పురుషం మహాన్తమ్। ఆదిత్యవర్ణం తమసః పరస్తా
త్। తమేవం విద్వానమృత ఇహ భవతి। నాన్యః పన్థా విద్యతేఽయ
నాయ (సూర్యునివంటి వర్ణము కలవాఁడును ప్రకృతికి పైవాఁడును అగు
నీ గొప్ప పురుషుని నేను భజింపుచున్నాను. అతని నీలోకమున నిట్లు భ
జించువాఁడు ముక్తుఁడగుచున్నాఁడు. అతనిం బొందుటకు మఱియొక్క
మార్గము లేదు.) (తై॥ నా॥ ౧౫॥ ౧...౧౮ ము॥) సర్వే నిమేషా జజ్ఞిరే
విద్యుతః పురుషాదధి। ... న తస్యేశే కశ్చన తస్య నామ మహద్యశః। ...
య ఏనం విదురమృతాస్తే భవన్తి (మెఱుపువంటి వర్ణముగల పురుషుని వ
లన నన్నికాలములును పుట్టినవి ... అతని నేలువాఁడొకఁడును లేఁడు.
గొప్పకీర్తి అతని దేకదా... ఈతని నెవ్వరు భజింతురో వారు ముక్తులగుదు
రు) ఇవి మొదలగు నేక వాక్యములు విరోధించును. బ్రహ్మము విశేషము
లతోఁ గూడినది యగుటనె అన్ని వాక్యములును విశేషములతోఁ గూడిన
దాని జ్ఞానముననె మోక్షమును జెప్పుచున్నది. శోధక వాక్యములుగూ
డ విశేషములతోఁ గూడిన బ్రహ్మమునె తెలియఁజేయుచున్నవని చె
ప్పఁబడినది.

౧౮౧. (ఛా॥ ౬॥ ౮॥ ౭॥) తత్త్వమసి (అది నీవగుచున్నావు) ఇ
త్యాది వాక్యములయందు సామానాధికరణ్యము నిర్విశేష వస్తువు
యొక్క ఐక్యమును తెలియఁజేయునది కాదు. తత్ త్వమ్ అను పద
ములు విశేషములతోఁ గూడిన బ్రహ్మమునె చెప్పుచున్నవి. తత్ అను
పదము సర్వజ్ఞంబును సత్యసంకల్పంబును జగత్కారణంబు నగు బ్ర
హ్మమును పరామర్శింపుచున్నది. తదైక్షత బహుస్యామ్ ఇత్యాది వా
క్యములయందు అదియె ప్రశంసింపఁబడినది. దానితో సమానాధికరణ
మైన (దానికి విశేషణమైన) త్వమ్ అను పదంబు గూడ అచేతనములతోఁ
గూడిన జీవుఁడు శరీరముగాఁగల పరబ్రహ్మమును ప్రతిపాదింపుచున్న
ది. సామానాధికరణ్యము (విశేషణవిశేష్యభావము) రెండు ప్రకార

ములనున్న ఒక్క వస్తువును తెలియఁజేయునదికదా- రెండుప్రకారములను విడిచినచో ప్రవృత్తినిమిత్తమునకు భేదములేకపోవుట చేతను సామానాధికరణ్యము విడువఁబడినదియగును- రెండుపదములకును లక్షణ (అముఖ్యార్థమును చెప్పుట) గూడవచ్చును [గౌః = గోవు, పాచకః = వండువాఁడు, శుక్లమ్ = తెల్లనిది, ఈశబ్దములచేఁ దెలియఁజేయఁబడెడి, గోత్వజాతి, వండుట యనెడిక్రియ, తెలుపు అనెడిగుణము. ఇవి ఈశబ్దములకు ప్రవృత్తినిమిత్తములు- ఇట్లె అన్నిశబ్దములయందునూహించికొనునది] సోయందేవదత్తః (ఆ ఈదేవదత్తుఁడు) అనునప్పుడు కూడ లక్షణయక్కఱలేదు. భూతకాల వర్తమానకాల సంబంధమునుబట్టి ఐక్యముతోఁచుట యందువిరోధములేదు. దేశవిరోధము కాలభేదముచేఁ బరిహరింపఁబడినది. తదైక్షత బహుస్యామ్ అని యుపక్రమించుటతో విరోధముగూడ వచ్చును- ఒకటి దెలియుటచే నన్నియుం దెలియునను ప్రతిజ్ఞ కూడ సంభవింపదు- జ్ఞానస్వరూపుఁడును దోషము లెవ్వియు లేనివాఁడును సర్వజ్ఞుఁడును సమస్తకల్యాణగుణస్వరూపుండును, అగువానికి అజ్ఞానము కలుగుటయు దానివలనఁబుట్టెడి అనంతములగు అపురుషార్థములకు (పురుషులు కోరఁదగని దుఃఖాదులకు) ఆధారమగుటయు కలుగుచున్నది.

౧౨౨. సామానాధికరణ్యము బాధముకొఱకైనచో త్వమ్ తత్ అనుపదములకు అధిష్ఠానలక్షణయు నివృత్తిలక్షణయు ననెడిలక్షణలు మొదలగునవియె దోషములు [త్వయాదృష్టశ్చోరస్స్థాణుః (నీచేఁజూడఁబడిన దొంగస్తంభము) అనుచో బాధార్థసామానాధికరణ్యము- అనఁగా స్తంభమునందు ఆరోపింపఁబడినచోరత్వమును బాధించుటకై చోరుఁడు స్తంభమని సామానాధికరణ్యము చెప్పఁబడినది- ఇట్లె త్వమ్ తత్ (నీవు అబ్రహ్మము) అని బాధార్థసామానాధికరణ్యము అద్వైతులచేఁ జెప్పఁబడినది] నేదంరజతమ్ (ఇది వెండికాదు) అనుచోటవలెఁ గాకమఱియొక్క పరిమాణముచేఁ దెలియఁబడని బాధమును గతిలేక కల్పించుటయును, తత్ అనుపదముల చేత అధిష్ఠానము తప్ప వేఱు ధర్మముతోఁ జెకపోవుట చేత బాధముకుదుకపోవుటయు, నవునింతియె విశేషము [ముత్యపుచిప్పను చూచి వెండి యనుకొనినప్పుడు ఇది వెండికాదనెడి బాధము ప్రత్యక్షముచేఁ దెలియఁబ

డినది గానబాధమునుకల్పింపవచ్చును-ఇచ్చటఅట్లు మఱియొక్క ప్రమాణముచేఁ దెలియఁబడకపోయినను బాధమునకల్పింపవలసివచ్చుటదోషమని తాత్పర్యము] పూర్వము ఆవరింపఁబడిన యధిష్ఠానముఆవరింపఁబడని స్వరూపముగలదై తత్ అనెడిపదముచేతఁ దెలియఁజేయఁబడుచున్నది ప్రనివర్తకరికాదు అధిష్ఠానము ప్రకాశించని యప్పుడు అదియాధారముగాఁగల భ్రాంతియును బాధంబును సంభవింపవుగదా - భ్రమమునకాధారమగు నధిష్ఠానము ఆవరింపఁబడలేదంటిరేని ఆయధిష్ఠానస్వరూపమె భ్రమమునకు విరోధిగానది ప్రకాశించునప్పుడు అదియాధారముగాఁగల భ్రమంబును బాధంబును బొత్తిగా సంభవింపవు- కాఁబట్టి అధిష్ఠానమునకంటె వేఱుగా పారమార్థికంబగు ధర్మమునను ఇదియావరింపఁబడుటనను అంగీకరింపనియెడను భ్రాంతియును బాధంబును ఉపపాదింపఁదగవు- రాజును జూచి వ్యాధుఁడని భ్రమించినప్పుడు అధిష్ఠానమగు పురుషస్వరూపమునకు తోఁచుచుండఁగా అదిగాక పారమార్థికమగు రాజత్వము(రాజస్వరూపము) ఆవరింపఁబడుచుండఁగానెకదా వ్యాధత్వభ్రాంతికలుగుచున్నది- రాజత్వమును తెలియఁజేసినతోడనే అదినివర్తించుటయును కలుగుచున్నది- కాని అధిష్ఠానమును మాత్రము తెలియఁజేసినతోడనె కాదు- అది (అధిష్ఠానము) తెలియఁబడుచునె యున్నదిగాన తెలియఁజేయఁబడనక్కఱలేదు-అది (అధిష్ఠానము) భ్రమమునుపోఁగొట్టునదియును కాదు

౧౮౩. జీవుఁడు శరీరముగాఁగలవాఁడును జగత్తునకు కారణమైనవాఁడునగు బ్రహ్మమును చెప్పునెడను రెండుపదములును ముఖ్యార్థముగలవియగును- రెండుప్రకారములుగల ఒక్కవస్తువును చెప్పుటచేత సామానాధికరణ్యముగూడ సిద్ధించినది- దోషములేవియు లేనిదియును సమస్త కల్యాణగుణాత్మకంబునగు బ్రహ్మమునకు జీవులకంతర్యామియగుటయనెడి మఱియొక్క యీశ్వరస్వభావముగూడఁ జెప్పఁబడినదియగుచున్నది-ఉపక్రమమునకు (ఆరంభమునకు) అనుకూలముగా నుండుట గూడఁగలుగుచున్నది- ఒక్కటి దెలిసినను అన్నియుం దెలియుననెడి ప్రతిజ్ఞ గూడ కుదురుటకలుగుచున్నది- సూ

త్మ్యములైన(ప్రళయావస్థలోనుండెడి) చేతనాచేతనములు శరీరము గాఁగల బ్రహ్మమె, స్థూలములైన (సృష్ట్యవస్థలోనుండెడి) చేతనాచేతనములు శరీరముగాఁగలదగుటచేత కార్యమగును- (శ్వే॥౬అ॥౭మ॥) తమీశ్వరాణాం పరమం మహేశ్వరమ్ (ఈశ్వరులకు గొప్పయీశ్వరుఁడైనయాతనిని (శ్వే॥౬అ॥౮మ॥) పరాస్యశక్తిర్వివిధైవశ్రూయతే (ఈతనిశక్తి గొప్పదియును అనేకవిధములైనదియునుగాఁ జెప్పఁబడుచున్నది-) (ఛా॥౮॥౭॥౧) అపహతపాప్మా (పాపములు లేనివాఁడు) (సత్యకామస్సత్యసఙ్కల్పః (సత్యకాముఁడు అనఁగా యథార్థములైన కల్యాణగుణములుగలవాఁడు- సత్యసంకల్పుఁడు అనఁగాకోరినది సిద్ధించువాఁడు) ఇవి మొదలగు శ్రుత్యంతరములతో, విరోధముకూడ లేదు-

౧౮౪. (ఛా॥౬॥౮॥౭) తత్త్వమసి అనునప్పుడు ఉద్దేశ్యవిధేయవిభాగంబెట్లు? అంటివేని, ఇచ్చటదేనినైన నుద్దేశించి విధియైనను విధింపఁబడలేదు- (ఛా॥౬॥౮॥౭)ఐతదాత్మ్యమిదం సర్వమ్ అను దానిచేతనే ప్రాప్తమైనదగుటచే అప్రాప్తమునందుఁగదా విధిసార్థకమగును- ఇదం సర్వమ్ అని జీవులతోఁగూడిన జగత్తునునిర్దేశించి ఐతదాత్మ్యమ్ అని దానికి ఈతఁడాత్మయని అచ్చట ప్రతిపాదింపఁబడినది- ఆవిషయమున (ఛా॥౬॥౮॥౬) సన్మూలాస్సోమ్యేమాస్సర్వాః ప్రజాస్సదాయతనాస్సత్ప్రతిష్ఠాః (అనియీయందలు ప్రజలునుసత్తు అనగాపరబ్రహ్మమె మూలముగాఁగలవారు- సత్తు ఆధారముగాఁగలవారు-సత్తుప్రతిష్ఠ అనఁగాలయమును బొందెడిస్థానముగాఁగలవారు-) అనిహేతువుచెప్పఁబడినది-(ఛా॥౩॥౧౪॥౧)సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మతజ్జలానితిశాన్తః (ఉపాసీత= ఇదియంతయును బ్రహ్మముగదా- ఆబ్రహ్మమువలనఁబుట్టినదియును ఆబ్రహ్మమునలయమ్మును బొందునదియును ఆబ్రహ్మమువలనబ్రతుకునదియునునని శాంతిగలవాఁడై యుపాసించునది-) అనినయట్లె-

౧౮౫. అట్లె మతికొన్ని శ్రుతులుకూడ బ్రహ్మమునకును దానికంటె నితరములగు చేతనాచేతనవస్తువులకును శరీరాత్మ భావమునే (ఇదిశరీరమగుటనును అది యాత్మయగుటనును) తాదాత్మ్యమును

(ఐక్యమును) గాఁ జెప్పుచున్నది-

(తైత్తి॥ ఆత్తి॥ ౧౧॥) అన్తః ప్రవిష్టశ్శాస్తా జనానాగ్ం సర్వాత్మా (జనులకు లోపలఁ బ్రవేశించియుండి శాసకుఁడగు వాఁడును అన్నిటికి నాత్మయగు వాఁడును)-

(బృ॥ ౫అ॥ ౭బ్రా॥ ౩ఖ॥) యః పృథివ్యాం తిష్ఠన్ పృథివ్యా అన్తరో యం పృథివీ న వేద యస్య పృథివీ శరీరం యః పృథివీమన్తరో యమయతి స త ఆత్మాన్తర్యామ్యమృతః (ఎవఁడు భూమియందు ఉన్నవాఁడై భూమికి లోపలివాఁడో, ఎవనిని భూమి ఎఱుఁగదో, ఎవనికి భూమి శరీరమో, ఎవఁడు భూమిని లోపల నున్నవాఁడై నియమించుచున్నాఁడో, వాఁడు, నీకు అంతర్యామియును నిత్యుఁడు నగు నాత్మ)

(మాధ్య॥ బృహ॥) య ఆత్మని తిష్ఠన్ నాత్మనోఽన్తరో యమాత్మా న వేద యస్యాత్మా శరీరం య ఆత్మానమన్తరో యమయతి స త ఆత్మాన్తర్యామ్యమృతః) ఎవ్వఁడు ఆత్మయందున్న వాఁడై ఆత్మకు లోపలివాఁడో, ఎవనిని ఆత్మ ఎఱుఁగదో, ఎవనికి ఆత్మ శరీరమో, ఎవఁడు ఆత్మను లోపల నున్నవాఁడై నియమించుచున్నాఁడో, వాఁడు, నీకు అంతర్యామియును నిత్యుఁడు నగు నాత్మ)

(సుబాలో॥ ౭॥) యః పృథివీమన్తరే సంచరన్ (ఎవఁడు పృథివి లోపల సంచరించుచున్నవాఁడో) అని మొదలుపెట్టి. యస్య మృత్యుశ్శరీరమ్ - - - యం మృత్యుర్న వేద ఏష సర్వభూతాన్తరాత్మా౽పహతపాప్మా దివ్యో దేవ ఏకో నారాయణః (ఎవనికి ప్రకృతి శరీరమో - - - ఎవనిని ప్రకృతి ఎఱుఁగదో ఈతఁడు సమస్తభూతములకును అంతరాత్మయైనవాఁడును పాపసంపర్కము లేని వాఁడును నిత్యవిభూతియం దుండువాఁడును బ్రకాశించువాఁడును ఒకరుఁడనగు నారాయణుఁడు)

(తైత్తి॥ ఆన॥ ౬అ॥ ౨ఖ॥) తత్సృష్ట్వా । తదేవానుప్రావిశత్ । తదనుప్రవిశ్య । సచ్చ త్యచ్చాభవత్ (దానిని సృజించి దానినే చొచ్చెను- దానిని చొచ్చి చేతనంబును అచేతనంబును అయ్యెను)-

ఇవి మొదలగు శ్రుతులు కలవు-

౧౮౬. దీనిలోఁ గూడ (ఈ ఉపనిషద్విద్యలోఁ గూడ) (ఛా॥ ౬ప్ర॥ ౧ఖ॥

॥౨॥) అనేన జీవేనాత్మనాను ప్రవిశ్య నామరూపే వ్యాకరవాణి (ఈ
జీవాత్మతోఁ బ్రవేశించి నామరూపములను వర్పతిచెదను) అని బ్రహ్మ
ము ఆత్మగాఁగల జీవుఁడుచొచ్చుటని అన్నియును వస్తువగుటయు
ను శబ్దములచేఁ జెప్పఁబడుటయు (పేరులుగలవగుటయు) ననిప్రతి
పాదింపఁబడినది. తదనుప్రవిశ్య సచ్చత్యచ్చాభవత్ అనుదానితో స
మానార్థకమగుటను జీవుఁడు బ్రహ్మాత్మకుఁడగుట బ్రహ్మము (జీవుని
లో) చొచ్చియుండుట నే యని తెలియఁబడుచున్నది. కాఁబట్టి చేతనా
చేతనాత్మకంబగు సమస్తవస్తుజాతంబునకును గల బ్రహ్మతాదాత్మ్య
ము (బ్రహ్మమెయగుట) ఆత్మశరీర భావమువలననేయని తెలియఁబ
డుచున్నది. కాఁబట్టి బ్రహ్మముకంటె నితరమైన దంతయును ఆ బ్ర
హ్మమునకు శరీరమగుట నేవస్తువుగాన దానిని చెప్పెడి శబ్దములుగూడ
ఆబ్రహ్మము పర్యంతమె తనయర్థము చెప్పుచున్నది. కాఁబట్టి యన్ని
న్నిశబ్దములును లోకవ్యుత్పత్తిచేఁ దెలియఁబడిన ఆయాపదార్థ
ములతోఁగూడిన బ్రహ్మమును చెప్పునవి యగుట సిద్ధించినది. కాఁబట్టి
ఐతదాత్మ్యమిదం సర్వమ్ అని ప్రతిజ్ఞ చేయఁబడినదానికి తత్త్వమసి అ
నుసామానాధికరణ్యముచేత విశేషముగ నుపసంహారము.

౧౮౭. ఇందువలన నిర్విశేషవస్తువు నైక్యమును వాదించువా
నికిని భేదాభేదమును వాదించువానికిని వట్టిభేదమును వాదించువా
నికిని వైయధికరణ్యమునకును సామానాధికరణ్యమునకును బ్రహ్మ
మునకు ఆత్మభావమును (జీవుఁడగుటను) తెలియఁజేసెడి యుపదే
శంబు లన్నియు విడువఁబడినవి కావలయును. ఒకటియయగు (అ
దితప్ప రెండవదిలేని) వస్తువునందు దేని తాదాత్మ్యము పదేశింపఁబ
డుచున్నది? దానిదె అనినచో, అదితనమాటచేతనె తెలియఁబడినది
గాన తాదాత్మ్యోపదేశముచే నిశ్చయింపవలసినది ఒకటియును లే
దు. కల్పింపఁబడిన భేదమును పోఁగొట్టుటయె యనినచో, నది, సా
మానాధికరణ్యతాదాత్మ్యోపదేశముచేఁ (ఈయాత్మయె బ్రహ్మము
అనిచెప్పుటచేఁ) దెలియఁదగినదికాదని పూర్వమె చెప్పఁబడినది. సా
మానాధికరణ్యమో, బ్రహ్మమునందు ప్రకారములను రెండిటిని తెలి
యఁజేయుటచేత విరోధమునే కలుగఁజేయును. భేదాభేదవాదమున

నో బ్రహ్మమునందె ఉపాధిసంబంధించుటవలన దానివలనఁ గలిగెడి జీవుల
యందుండెడి దోషములన్నియు బ్రహ్మమునందె కలుగునుగాన అన్ని
దోషములును లేనిదై కల్యాణగుణాత్మకమగు బ్రహ్మము ఆత్మయగుట
ను తెలియఁజేసెడి శాస్త్రములు విరోధమువలననె విడువఁబడినవి కా
వలయును- భేదాభేదములు రెండును స్వభావసిద్ధములనెడి వాదంబు
నఁగూడ బ్రహ్మము స్వయముగానె జీవుఁడగుటగూడ అంగీకరింపఁ
బడుటవలన గుణములవలె దోషములుగూడ స్వభావసిద్ధములు గావల
యును- కాన నిర్దోషంబగు బ్రహ్మముతోడి తాదాత్మ్యము నుపదేశిం
చుట విరుద్ధమె- కేవలభేదవాదులకో బొత్తిగా భిన్నములైన వానికి
ప్రకారముగానైనను ఐక్యము సంభవింపదుగాన బ్రహ్మమె ఆత్మయ
గుటను తెలియఁజేసెడి శాస్త్రములు సంభవింపవు- కావుననే అన్ని
వేదాంతములను విడుచుట సంభవించును-

౧౪౮. సమస్తోపనిషత్తులయందును ప్రసిద్ధమైయున్న ఆ
న్నిఘాఃన్న (అతనికి) శరీరమగుటను అవలంబించుకొనున్న వారలచే సం
తయును బ్రహ్మాత్మకమగుటను తెలియఁజేసెడి శాస్త్రములన్నియు లె
స్సగా నుపపాదింపఁబడినవి అగుచున్నవి- జాతిగుణములవలె ద్రవ్య
ములుగూడ శరీరమగుటను విశేషణములుగాన పురుషుఁడు కర్మముల
చేత గోవును అశ్వంబును మనుష్యుఁడును దేవుఁడునయ్యెను అనిసామా
నాధికరణ్యము లోకమునందును వేదమునందును ముఖ్యముగానె చూ
డఁబడినది- జాతిగుణములుగూడ ద్రవ్యమునకు ప్రకారములగుట,
ఖణ్డో గౌః (పొట్టియావు) శుక్లః పటః (తెల్లనిబట్ట) అనిసామా
నాధికరణ్యమునుబట్టి వచ్చినదికదా- మనుష్యత్వము మొదలగువా
నితోఁగూడిన పిండములుగూడ ఆత్మకు ప్రకారమగుటనె పదార్థము
లుగదా- ఆత్మ, మనుష్యుఁడును, నపుంసకుఁడును, స్త్రీయును,
అయ్యెను అనిసామానాధికరణ్యము అంతట ననుగతమయినదిగాన ప్ర
కారమగుటయె సామానాధికరణ్యమునుబట్టి వచ్చినది- అన్యోన్యవ్యా
వృత్తములయిన (ఒకదానియందుండి మఱియొకదానియందుండనివైన)
జాతిమొదలగునవి కావు. తనయందుండెడి ద్రవ్యముతే ఒకప్పుడె ఒక
చోటనె ద్రవ్యమునకు విశేషణములగునెడను మత్వర్థీయప్రత్యయ

10230